

Sveobuhvatna strategija za pravičan i efikasan proces povratka u Bosni i Hercegovini

Danas je Visoki predstavnik, Wolfgang Petritsch, donio Odluke kojima se u oba entiteta vrši izmjena i dopuna zakona iz oblasti imovinskih prava, te daju uputstva u vezi s njihovom primjenom.

Ovim Odlukama se zakoni Republike Srpske usklađuju sa zakonima Federacije, čime se utvrđuju jednaka prava i pravni lijekovi za sve izbjeglice i raseljena lica na čitavom području Bosne i Hercegovine u skladu sa Aneksom 7 Daytonskog mirovnog sporazuma. Ove Odluke takođe sadrže i detaljna uputstva za nadležne organe u oba entiteta u vezi sa primjenom imovinskih i stambenih zakona, kojima se otklanjaju nejasnoće u tim zakonima i kojima se ti zakoni čine provodivim u praksi.

Četiri godine nakon Daytonskog mirovnog sporazuma, stotine hiljada izbjeglica i raseljenih lica još uvijek nemaju pristup svojim stanovima, kućama, poslovnim prostorima i zemljištu. Implementacija imovinskih i stambenih zakona nije donijela željene rezultate ni u jednom od dva entiteta. Odlukama koje su danas donesene stvara se dosljedan i u potpunosti primjenljiv pravni okvir u oba entiteta. Sada je dužnost nadležnih organa na svim nivoima da svojim građanima osiguraju službu upravljanja na koju oni imaju pravo u svim demokratskim i zakonitim upravama, te da aktivno ostvaruju njihova prava na svoj dom i imovinu. Ta prava su individualna, temeljna i univerzalna. Ona su zagarantovana Daytonskim mirovnim sporazumom, Ustavom Bosne i Hercegovine te mnogim drugim međunarodnim deklaracijama, kao što je Evropska konvencija o ljudskim pravima, koja se primjenjuje u Bosni i

Hercegovini.

Paket zakonodavnih reformi koji je danas utvrđen će kako liderima tako i građanima Bosne i Hercegovine omogućiti da preuzmu "vlasništvo" nad procesom demokratizacije u oblasti povratka i imovinskih prava. Ovaj paket sadrži jasne pravne smjernice za nadležne organe, tj. stambene uprave i sudstvo, na koji način da zaštite i ostvaruju ova prava. Novim zakonskim odredbama istovremeno se za izbjeglice i raseljena lica precizira koja prava imaju i koja prava mogu zahtijevati od svojih vlasti.

Visoki predstavnik očekuje od Vlada u oba entiteta, kao i od svih kantonalnih i opštinskih vlada, da u implementaciju imovinskih i stambenih zakona ulože maksimalnu energiju, napore i finansijska sredstva, te da uspostave efikasne stambene uprave i nezavisno sudstvo. Visoki predstavnik će, ukoliko to bude potrebno, poduzeti dodatne mjere kako bi se postigao taj cilj. Sa zakonodavnom reformom, koja predstavlja prvu fazu, te intenzivnom implementacijom koja će potom uslijediti, sistematski će se pristupiti rješavanju mnogih problema koji postoje u Bosni i Hercegovini u oblasti povratka i imovinskih prava i ti problemi će biti efikasno otklonjeni.

Visoki predstavnik je takođe donio Odluke kojima se i u Federaciji i u Republici Srpskoj stavlja na snagu *Zakon o implementaciji odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica* (CRPC). Ovim zakonima reguliraju se administrativne i sudske procedure za priznavanje i provedbu odluka CRPC-a. CRPC je uspostavljena u skladu sa Aneksom 7 Daytonskog mirovnog sporazuma u cilju utvrđivanja stanarskih prava i vlasništva u slučajevima u kojima podnosioci zahtjeva nisu u posjedu potraživane imovine. Odluke CRPC-a su konačne i obavezujuće. Ured Visokog predstavnika je prošlog jula entitetskim ministarstvima pravde dostavio nacрте zakona o CRPC-u, a Vijeće Evrope je postavilo septembar 1999. godine kao krajnji rok za njihovo usvajanje. Pošto entiteti nisu usvojili ove zakone, Visoki predstavnik je prisiljen da

ih sam stavi na snagu.

Visoki predstavnik je današnje Odluke donio uz punu podršku Upravnog odbora te drugih međunarodnih organizacija koje djeluju u Bosni i Hercegovini, kao što su OSCE, UNMIBH, Evropska komisija, UNHCR i CRPC. Međunarodna zajednica smatra da su ove Odluke Visokog predstavnika od suštinskog značaja za zaštitu prava izbjeglica i raseljenih lica u Bosni i Hercegovini, bržu provedbu imovinskih i stambenih zakona, te omogućavanje pune provedbe Aneksa 7 Daytonskog mirovnog sporazuma.

Ured Visokog predstavnika je ukazao na problematične *aspekte Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine* u Republici Srpskoj odmah nakon usvajanja tog zakona u decembru prošle godine. Uprkos apelima kojima se u nekoliko navrata od Vlade Republike Srpske tražilo da ispravi problematične dijelove, ona ipak nije poduzela nikakve korake u tom pravcu. Zbog toga je Visoki predstavnik bio prisiljen da stavi na snagu neophodne izmjene i dopune, zajedno sa uputstvima o primjeni, kako bi se osigurala dosljedna primjena Aneksa 7 na čitavom području Bosne i Hercegovine.

U Federaciji je u julu ove godine Visoki predstavnik stavio na snagu najvažnije izmjene u imovinskim i stambenim zakonima nakon razmatranja sa Vladom. Odluke koje su danas donesene sadrže uputstva za primjenu u vezi s ovim izmjenama, kao i manje izmjene i dopune tih zakona, koje su bile neophodne zbog uputstava ili zbog izmjenjenih okolnosti na terenu, ili pak u cilju pojašnjenja nejasnih formulacija. S obzirom na hitnost ovog pitanja, Visoki predstavnik je odlučio da sam stavi na snagu te izmjene i dopune i uputstva.

U Republici Srpskoj se sadašnjim izmjenama i dopunama *Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine* ispravlja neusklađenost koja je postojala između zakona Republike Srpske i Federacije, te uspostavlja zakonodavna jednakost između dva entiteta. Osim toga, stavljena je van

snage većina članova *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima* iz 1993. godine. Izmjene i dopune imovinskih zakona i u Federaciji i u Republici Srpskoj takođe uključuju i nekoliko novih odredbi, od kojih su najvažnije slijedeće:

- Došlo je do promjene roka do kojeg se podnosilac zahtjeva za stan u društvenoj svojini mora vratiti u taj stan (osim ukoliko iz opravdanih razloga, koji su nanovo definirani, on nije spriječen da to učini), tako da je umjesto ranijeg roka od godinu dana taj rok sada 90 dana. Rok od 90 dana za vraćanje u posjed stana računa se od dana kada podnosilac zahtjeva primi pismenu obavijest da je njegov stan ispražnjen.

- Izmjenama i dopunama se definira termin "višestruki korisnik", a nadležni organi se obavezuju da odmah preduzmu mjere na izvršenju deložacije takvih korisnika. Višestruki korisnici koji ne ispoštuju nalog za deložaciju kazniće se novčanom kaznom u iznosu od 50 KM do 500 KM.

- Vremenski rok u kojem višestruki korisnici, kao i nezakoniti korisnici, moraju napustiti potraživane stanove i imovinu sada je najviše 15 dana.

- Rok od 90 dana za napuštanje stana i imovine, a koji se primjenjuje na sve ostale sadašnje korisnike, može se produžiti u slučajevima dokumentovanog nepostojanja alternativnog smještaja najviše do jedne godine, samo uz saglasnost OHR-a.

- Žalba protiv rješenja prvostepenog organa ne odlaže izvršenje rješenja tog prvostepenog organa.

- Ministarstvo odbrane Federacije ima pravo da nastavi upravljati stanovima koji su mu na raspolaganju, u skladu sa zakonom, te izdavati ugovore o korištenju stanova za koje nije podnešen zahtjev za povrat privremenim korisnicima, od kojih se zahtijeva da se isele iz stana koji sada koriste.

- Upravni organ koji postupa suprotno zakonu će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 1000 KM do 5000 KM, a službenik tog organa, koji ne definiše izbjeglice i raseljena lica u skladu sa ovim zakonom će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 200 KM do 1000 KM.

Uputstvima o izmijenjenim i dopunjenim entitetskim zakonima između ostalog se pojašnjava i slijedeće:

- ko se smatra izbjeglicom odnosno raseljenim licem, koji se zahtjevi za povrat stanarskih prava i imovine smatraju važećim i kako se oni obrađuju;

- obaveza revizije i ponovnog izdavanja rješenja u slučajevima gdje je rješenje o trajnom stanarskom pravu izdato u periodu između 1. aprila 1992. godine i 7. februara 1998. godine u Federaciji, te u periodu između 1. aprila 1992. godine i 19. decembra 1998. godine u RS-u, a koje je nakon toga poništio Visoki predstavnik;

- okolnosti i procedure pod kojim raniji stalni, a sada privremeni, nosilac stanarskog prava može ponovo dobiti ugovor o trajnom korištenju stana u društvenoj svojini;

- način na koji će nadležni organi vlasti u periodu do 4. jula 2001. godine u Federaciji odnosno do 19. decembra 2001. godine u RS upravljati stanovima u društvenoj svojini za koje nije podnešen zahtjev za povrat, stanovima za koje su zahtjevi odbijeni u skladu sa zakonom ili stanovima u koje podnosilac zahtjeva bez opravdanog razloga nije uselio u roku od 90 dana, a s ciljem da se oni koriste kao alternativni smještaj;

- pravo na alternativni smještaj koje uključuje vrstu smještaja i dužinu trajanja tog prava;

- uslovi za odgovarajući i nužni smještaj;

- procedure obrade i saslušanja po zahtjevima;

- obaveza nadležnog organa za stambena pitanja da od privremenog korisnika koji je podnio zahtjev za vraćanje u posjed svog prvobitnog stana ili kuće dobije pismenu ili usmenu izjavu da će on iseliti iz sadašnjeg smještaja nakon povratka u svoj prvobitni dom, te da pokrene krivični postupak ukoliko to ne uradi podnosilac zahtjeva. Organ nadležan za stambena pitanja je isto tako dužan da traži krivično gonjenje sadašnjeg korisnika koji nezakonito otuđi imovinu ili instalacije iz stana iz kojeg iseljava ili koji namjerno oštetiti stan;

- u kojim slučajevima se postupcima Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i građana (CRPC) mogu suspendirati odluke i postupci pred lokalnim organom nadležnim za stambena pitanja;

- potreba da se u RS-u uspostavi mehanizam izvještavanja između opštinskih ureda Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica i centralnog Ministarstva kojim će se Ministarstvu osigurati detaljni statistički podaci o stambenom fondu i obradi zahtjeva.

Izmjene i dopune, uputstva i zakoni o CRPC-u stupaju na snagu dana 28. oktobra 1999. godine i bit će bez odlaganja objavljeni u Službenim novinama Federacije i Republike Srpske. Izmjene i dopune će preko entitetskih vlada biti dostavljene entitetskim parlamentima na usvajanje u skladu sa uobičajenim procedurama. Visoki predstavnik je ove odluke donio koristeći ovlasti koje su mu date u skladu sa Aneksom 10 Daytonskog mirovnog sporazuma i članom XI Zaključaka konferencije Vijeća za implementaciju mira održanoj u Bonnu u decembru 1997. godine.

Kopije odluka se mogu dobiti u press uredima OHR-a u Sarajevu, Banja Luci, Mostaru i Brčkom, kao i na internet stranici OHR-a: <https://ohr.demo.ba>.